

Imagini ale vârstei înaintate, rușinea și efectul stereotipurilor internalizate

Autor: Lars Gockel, VNB Germania

Imaginea stereotipă a „persoanei vârstnice asexuale” nu influențează doar percepția publică, ci și imaginea de sine a persoanelor vârstnice. Multe dintre acestea adoptă aceste stereotipuri negative legate de vârstă și se consideră „asexuale”, chiar dacă în sine lor simt diferit (cf. Schultz-Zehden 2004). Ca urmare, îmbătrânirea este prezentată în societate ca un proces de devalorizare sexuală - însoțit de preocupări legate de scăderea atractivității, a performanței și de modificările fizice. Femeile vârstnice sunt afectate în mod deosebit: „standardul dublu al îmbătrânirii” presupune că femeile sunt considerate neatractive sau lipsite de interes sexual cu mult mai devreme decât bărbații (cf. Schultz-Zehden 2004). Aceste imagini simplificate și orientate spre deficite exclud diversitatea formelor de exprimare sexuală și reduc sexualitatea la tinerețe, reproducere și act sexual. Ca urmare, nevoi precum tandrețea, imaginația sau afecțiunea fizică sunt trecute cu vederea, iar comportamentul sexual al persoanelor vârstnice este interpretat greșit și întâmpină un nivel scăzut de toleranță. Nu este neobișnuit ca persoanele vârstnice să se retragă sau să se simtă rușinate de propriile nevoi sexuale care continuă să existe, mai ales atunci când apar și modificări fizice asociate îmbătrânirii - precum disfuncția erectilă sau limitările impuse de starea de sănătate.

Mass-media și spațiul public: vizibilitate distorsionată

Un motiv clar pentru discrepanța dintre sexualitatea reală și percepția socială constă în reprezentarea acesteia în mass-media. În mass-media populare, persoanele vârstnice sunt adesea prezentate ca fiind fundamental asexuale, fragile sau dezinteresate (cf. Kron 2022). Imaginile unor relații intime și bazate pe afecțiune între persoane vârstnice sunt rare sau prezentate într-o manieră clișeică. Atunci când sexualitatea la vârsta înaintată este discutată, aceasta este de obicei prezentată ca o excepție sau ca un element umoristic - de exemplu, prin figura „bunicului pasional” din producțiile de comedie. În același timp, apar noi stereotipuri precum „seniorul activ și sexy” sau „cougar”, care pun accentul pe un aspect tineresc și sugerează astfel, din nou, că dorința sexuală este legitimă doar atunci când persoanele vârstnice arată deosebit de tinere (cf. Marshall 2015). Marea majoritate a persoanelor vârstnice care prezintă semne fizice obișnuite ale îmbătrânirii rămân invizibile. Acest lucru consolidează prejudecățile existente și întărește în rândul generațiilor vârstnice și tinere ideea că sexualitatea nu mai joacă niciun rol după vârsta de 60 de ani.

Factori instituționali: sexualitatea ca punct nevralgic al sistemului de îngrijire

Pe lângă influențele sociale și media, structurile instituționale contribuie, de asemenea, la consolidarea invizibilității sexualității la vârsta înaintată. În cadrul serviciilor medicale, subiectul este adesea ignorat: mulți medici de familie sau terapeuți nu abordează problemele sexuale ale pacienților vârstnici - fie din jenă, fie pornind de la presupunerea că oricum nu există astfel de nevoi (cf. Kron 2022). În același timp, studiile arată că doar o mică parte dintre persoanele vârstnice abordează în mod spontan subiectul sănătății sexuale, ceea ce indică existența rușinii, a tabuurilor și a lipsei unor spații adecvate pentru discuție (cf. Ezhova et al. 2020). Această problemă este și mai accentuată în unitățile de îngrijire. Rezidenții pierd acolo importante componente ale vieții private, ceea ce limitează considerabil nevoile sexuale și intime. Chiar și cuplurile căsătorite sunt adesea cazate separat atunci când se mută într-un cămin, indiferent de nevoia lor de apropiere și tandrețe (cf. Blochwitz 2025). În plus, personalul de îngrijire este, de regulă, insuficient pregătit în ceea ce privește sănătatea sexuală la vârsta înaintată. În consecință, manifestările spontane de tandrețe între rezidenți sunt uneori privite cu dezaprobare sau interpretate ca un comportament problematic. Sexualitatea este astfel prezentată ca fiind deranjantă sau jenantă, în loc să fie recunoscută ca o parte firească a calității vieții umane până la vârste înaintate. În ghidurile privind îngrijirea, referirile la nevoile de intimitate și sexualitate lipsesc adesea (cf. Blochwitz 2025).

Rușinea ca mecanism de control social

Un element central care consolidează invizibilitatea nevoilor sexuale la vârsta înaintată este rușinea. Aceasta nu apare întâmplător, ci este rezultatul normelor sociale care asociază în mod strâns sexualitatea cu tinerețea, condiția fizică și capacitatea reproductivă. Multe persoane vârstnice interiorizează aceste concepții și ajung să simtă că și-au pierdut sexualitatea sau că nu mai sunt demne să își exprime deschis nevoile sexuale. Acest lucru conduce la o tăcere care are efect atât în mediul privat, cât și în contextul profesional - de exemplu, în interacțiunea cu medicii sau asistentele medicale. Rușinea funcționează astfel ca un fel de instrument de control social care limitează sever autodeterminarea sexuală la vârsta înaintată. Ea îngreunează considerabil accesul la consiliere, sprijin și resurse utile și contribuie la perpetuarea discrepanței dintre intimitatea trăită și recunoașterea socială (cf. Sinković C Towler 2019).

Regândirea sexualității la vârsta înaintată

Discrepanța dintre experiența sexuală reală a multor persoane vârstnice și concepțiile societății despre sexualitatea la vârsta înaintată își are rădăcinile profunde în imaginile

culturale, atribuțiile normative și cadrele instituționale. În timp ce rezultatele empirice (Blochwitz, 2025; Döring, 2019; Kron, 2022) demonstrează clar că intimitatea, dorința sexuală și apropierea rămân importante chiar și la vârsta înaintată, în percepția publică persistă o imagine simplificată: sexualitatea este în continuare strâns asociată cu tinerețea, reproducerea și performanța fizică. Această înțelegere simplificată ignoră diversitatea și caracterul schimbător al experienței sexuale la vârsta înaintată și nu lasă loc pentru ritualuri intime, apropiere emoțională sau fantezii erotice dincolo de actul sexual clasic. Originea acestei distorsionări constă într-o narațiune dominantă la nivel social, care reduce sexualitatea la atractivitate fizică, condiție fizică și capacitate reproductivă. În consecință, dorința persoanelor vârstnice este fie prezentată ca fiind „inadecvată”, fie complet ignorată. Mass-media și publicitatea consolidează această idee. Practicile instituționale - de exemplu, în căminele pentru persoane vârstnice sau în cadrul serviciilor medicale - contribuie, de asemenea, la invizibilitate: sexualitatea este de obicei ascunsă, transformată în tabu sau chiar redusă la fenomene patologice. Consecințele sunt rușinea și tăcerea, astfel încât autodeterminarea sexuală pur și simplu nu se manifestă la vârsta înaintată, deoarece persoanele în cauză nu îndrăznesc să solicite ajutor: „Stigmatul asociat sexualității la vârsta înaintată îi descurajează adesea pe adulții vârstnici să solicite ajutor pentru problemele sexuale” (Syme C Cohn 2016).

Pentru a depăși această discrepanță, este necesară o regândire profundă: societatea, instituțiile de îngrijire și sistemul de sănătate trebuie să dezvolte o înțelegere mai holistică și pe tot parcursul vieții a sexualității, care să recunoască plăcerea, apropierea, identitatea și autodeterminarea la orice vârstă. Numai dacă luăm în serios diversitatea formelor de exprimare sexuală dincolo de idealurile asociate tinereții putem permite persoanelor vârstnice să își trăiască sexualitatea în mod deschis, cu demnitate și fără rușine. Sexualitatea la vârsta înaintată nu reprezintă dispariția unei nevoi - este expresia unei experiențe schimbate, dar la fel de semnificative, care își merită locul în conștiința socială.

Bibliografie

Blochwitz, M. (2025). *Sexuelle Rechte im Alten- und Pflegeheim. Können Pflegeeinrichtungen von Angeboten der Sexualassistenten profitieren? Eine Untersuchung zur Umsetzung der sexuellen Rechte im Alten- und Pflegeheim* (Masterarbeit, Hochschule Merseburg). Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt. Verfügbar unter: <https://opendata.uni-halle.de/handle/1981185920/120898> [Zugriff am 18.11.2025].

Döring, N. (2019). Sexualität in der Pflege. Zwischen Tabu, Grenzüberschreitung und Lebenslust. In: *Aus Politik und Zeitgeschichte*.

Ezhova, I., Savidge, L., Bonnett, C., Cassidy, J., Okwuokei, A. & Dickinson, T. (2020). Barriers to older adults seeking sexual health advice and treatment: A scoping review. *International Journal of Nursing Studies*, 107, 103566.

<https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2020.103566>

Flesia, L., Monaro, M., Jannini, E. & Limoncin, E. (2023). "I'm Too Old for That": The Role of Ageism and Sexual Dysfunctional Beliefs in Sexual Health in a Sample of Heterosexual and LGBT Older Adults: A Pilot Study. *Healthcare*, 11. <https://doi.org/10.3390/healthcare11040459>.

Inelmen, E. M., et al. (2012). The importance of sexual health in the elderly: breaking down barriers and taboos. *Aging Clinical and Experimental Research*, 24(3 Suppl), 31–34.

Kolodziejczak, K., Rosada, A., Drewelies, J., Düzel, S., Eibich, P. & Tegeler, C., et al. (2019). Sexual activity, sexual thoughts, and intimacy among older adults: Links with physical health and psychosocial resources for successful aging. *Psychology and Aging*, 34(3), 389–404. <https://doi.org/10.1037/pag0000347>.

Kron, M. (2022). Mit 66 Jahren ist schon lange Schluss: Kein Sex im Alter durch Krankheiten und durch gesellschaftliche Stigmata. *Medscape*, 21. Feb 2022.

Marshall, B. L. (2015). Senior Sex In A Post-Viagra World. *The Doctor Will See You Now*, 11. August. Verfügbar unter: <https://www.thedoctorwillseeyounow.com/content /sex/art4742.html> [Zugriff am 18.11.2025].

Meston, C. M. (1997). Aging and sexuality. *The Western Journal of Medicine*, 167(4), 285–290.

Sinković, M. & Towler, L. (2019). Sexual Aging: A Systematic Review of Qualitative Research on the Sexuality and Sexual Health of Older Adults. *Qualitative Health Research*, 29(9), 1239–1254. <https://doi.org/10.1177/1049732318819834>.

Schultz-Zehden, B. (2004). *Wie wandelt sich Sexualität im Alter?* Informationen für Medien und Journalist*innen, Freie Universität Berlin. Verfügbar unter: https://www.fu-berlin.de/presse/publikationen/fundiert/archiv/2004_01/04_01_schultz-zehden/index.html [Zugriff am 19.11.2025].

Syme, M. & Cohn, T. (2016). Examining Aging Sexual Stigma Attitudes among Adults by Gender, Age, and Generational Status. *Aging & Mental Health*, 20, 36–45.

Towler, L. B., Graham, C. A., Bishop, F. et al. (2021). Older adults' embodied experiences of aging and their perceptions of societal stigmas toward sexuality in later life. *Social Science & Medicine*, 287, <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2021>.